

УДК 37.036.5

ГУМАНІЗАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

Авксентієва Світлана, викладач-методист відділення музичного мистецтва, відмінник освіти України, Комунальний вищий навчальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка».

ORCID: 0000-0002-2334-1428

E-mail: savksent@gmail.com

У статті розглядаються проблеми та перспективи гуманізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів та шляхи впровадження гуманістичних тенденцій в освітній процес здобувачів освіти спеціальності «Музичне мистецтво» закладів вищої освіти I–II рівня акредитації. Обґрунтовано необхідність та важливість пошуку та використання нових особистісно-розвивальних форм та методів організації їх фахової підготовки, перехід до особистісно орієнтованого навчання, що передбачає створення умов для формування у здобувачів освіти широкого кола компетенцій та розкриття творчого потенціалу. Також наголошується, що формування особистості здобувача освіти має бути основою сучасної національної музично-педагогічної освіти.

Ключові слова: гуманізм, гуманізація музично-педагогічної освіти; професійна підготовка педагога-музиканта; професійна компетентність, здобувач освіти, особистісно орієнтовне навчання, активні методи навчання; метод художньо-творчих проєктів; індивідуальна форма організації навчання.

HUMANIZATION AS STRATEGIC DIRECTION IN PROFESSIONAL EDUCATION OF TEACHERS-MUSICIANS

Avksentieva Svitlana, Teacher-Methodologist of the Department of Musical Art, honored by Ukrainian Ministry of Education, Communal Higher Educational Institution «Taras Shevchenko Uman Humanitarian and Pedagogical College».

ORCID: 0000-0002-2334-1428

E-mail: savksent@gmail.com

The article discusses the problems and prospects of humanization of professional education of intending teachers-musicians and ways of introducing humanistic trends in the educational process of applicants for the specialty “Musical Art” of higher education institutions of I–II accreditation levels. The necessity and importance of finding and using new personality-developing forms and methods of organizing their professional education, the transition to personality-oriented education, which provides for the creation of conditions for the building a wide range of competencies and the discovery of creative potential. It is also emphasized that the humanization of musical pedagogical education, upbringing and development of intending teachers-musicians should be the leading criterion for their success, and building up the applicant’s personality is the foundation of modern national musical pedagogical education.

The article considers the expediency of using active teaching methods in musical-pedagogical education (especially the method of artistic and creative projects), the necessity and importance of their application for activating the educational and cognitive activity of the education department of the

department of musical art of the pedagogical college has been substantiated. Also, the specifics of the introduction of personally oriented learning in the process of instrumental preparation of the intending musical teacher is considered, which is conditioned by the individual form of employment of the applicant with a teacher and the creative nature of the results of his educational activities.

Keywords: *humanism, humanization of musical education, professional education of teachers-musicians, professional competence, applicant, personality-oriented education, active learning methods, the method of artistic and creative projects, individual form of training organization.*

Входження України в європейський освітній простір передбачає підвищення якості вищої професійної музично-педагогічної освіти. Вища школа зорієнтована на якісну підготовку фахівця, який відповідає змінам, що відбуваються на ринку праці. Сучасні процеси гуманізації та демократизації суспільства, трансформації в сфері соціалізації людини обумовлюють звернення вітчизняної освіти до особистості. Тому особливої уваги заслуговують проблеми та перспективи впровадження інновацій, гуманістичного навчання в освіту нашої країни. У зв'язку з цим гостро постає проблема впровадження гуманістичних принципів під час підготовки професійно компетентних педагогів-музикантів, формування яких відбувається протягом усього освітнього процесу у закладі вищої освіти. Особливо актуальною проблемою сьогодення є наповнення сучасної музично-педагогічної освіти новим змістом, пошук нових форм та методів організації фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, які б забезпечили перехід від імперативної педагогіки, спрямованої на оволодіння необхідним стандартизованим набором знань, умінь і навичок, до особистісно орієнтованої, що передбачає створення умов для найповнішого розкриття фахового та творчого потенціалу здобувача освіти. Згідно з вимогами Національної доктрини розвитку освіти в Україні повинен відбуватися перехід до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, що дає можливість досягнення нового стану її інтеграції у міжнародний освітній простір. Загальні тенденції гуманізації й демократизації системи вищої освіти України передбачають модернізацію професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті підвищення рівня їх професійної компетентності. Професійна підготовка педагога-музиканта на сучасному етапі розглядається науковцями як процес формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення та продуктивної діяльності, який передбачає новий підхід до формування професійної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва, музичних керівників в закладах дошкільної освіти. Ствердження гуманізації та гуманітаризації як стратегічного розвитку педагогічного процесу є не випадковим, тому що саме зараз все гостріше відчувається проблема нестачі активних творчих особистостей, що є цивілізованими, гуманістично і гуманітарно орієнтованими, здатними до постійного самовдосконалення, взаєморозуміння і взаємодії з носіями різних мов та культур в ім'я загального блага людства.

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять сучасні концепції гуманізації освіти, особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання (Г. Балл, І. Бех, О. Бондаревська, М. Берулава, Ю. Мальований, А. Маслоу, О. Пехота, К. Роджерс, В. Сластьонін); сучасні наукові розробки щодо удосконалення фахової підготовки вчителів музики, методики особистісно орієнтованого навчання в музичній педагогіці (Л. Арчажнікова, С. Горбенко, Л. Коваль, Л. Масол, О. Олексюк, В. Орлова, Г. Падалка, Г. Побережна, Я. Сверлюк, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова); теорія формування виконавської майстерності музиканта-інструменталіста

та ряд питань, співзвучних сучасним ідеям особистісно орієнтованого навчання гри на музичному інструменті у педагогічній спадщині знаних теоретиків та діячів вітчизняного музично-інструментального виконавства (Г. Когана, Г. Ципіна, Б. Асаф'єва, Л. Ауера, Л. Баренбойма, Г. Нейгауза, Л. Ніколаєва, В. Пухальського, Я. Мільштейна, М. Тутковського, М. Фейгіна). Однак питання про те, якими шляхами реалізувати гуманістичні тенденції у педагогічному процесі на сьогодні залишається дискусійним. Також потребує додаткового дослідження проблема особливості гуманізації професійної підготовки здобувачів освіти музичних відділень закладів вищої освіти I–II рівня акредитації, створення певних специфічних підходів, внутрішніх перетворень у методиці викладання фахових практичних занять спрямованих на стимуляцію майбутнього педагога-музиканта до самопізнання, самовиховання та творчої самостійності.

Метою даної статті є дослідження та аналіз проблеми гуманізації професійної підготовки педагогів-музикантів та шляхи її впровадження в освітній процес здобувачів освіти спеціальності «Музичне мистецтво» закладів вищої освіти I–II рівня акредитації.

Музика завжди посідала одне з чільних місць у системі виховання особистості. Гуманістичні ідеї в підготовці педагогів-музикантів висувалися впродовж історії розвитку людства. Становлення музичної освіти як окремої освітньої галузі (відкриття вищих музичних шкіл, консерваторій, академій тощо), зародження та розвиток музично-педагогічної науки сприяли посиленню уваги дослідників до проблеми гуманізації підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Вітчизняні науковці відмічають, що на початку 90-х років XX століття поступово змінилися ціннісні орієнтації педагогічної теорії і практики. На зміну суспільній прийшла особистісна орієнтація, гуманістична. Вона передбачала відмову від пошуку універсальних форм, методів прийомів навчання і виховання, допускала їх варіативність залежно від індивідуальних здібностей та особливостей розвитку особистості. На початку XXI століття проблема гуманізації актуалізується, що є відповіддю на глибокі соціальні зміни. Гуманізм попередніх століть потребує переосмислення, адаптації до нових суспільних умов. Що таке гуманізація вищої освіти? Це такий світоглядний і діяльний підхід до освіти, який не тільки визнає, але і стверджує цінність здобувача освіти як особистості, його право на якісну освіту, на свободу вибору, на розвиток і виявлення своїх здібностей, на визнання єдиним критерієм оцінки діяльності викладача – якість особистості спеціаліста. Вчені наголошують, що основою освіти мають бути демократичні принципи, особистісно-розвивальні форми й методи навчання [10, с. 73], гуманістичні традиції вітчизняної музичної культури й педагогіки. Пріоритетами професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів визначаються варіативність, індивідуалізація діяльності, її практична спрямованість, створення позитивної емоційної атмосфери процесу навчання, розвиток самостійності суб'єктів у здобутті інформації [8, с. 93]. В інформаційному суспільстві істотно зростає значення потенціалу кожної молодої людини. Гуманізація має розумітись як надання індивідам необхідної підтримки в їхньому саморозвиткові, задоволенні їхніх пізнавальних потреб [3, с. 21]. Актуальність цих положень для професійної підготовки педагогів-музикантів зумовлюється тим, що музика через світ художніх образів по-різному впливає на кожну людину. Тому для викладачів музичних дисциплін під час навчання здобувачів освіти значно розширяється простір для розвитку їх індивідуальних здібностей і задатків на основі вивчення специфіки їхнього світобачення, емоційних і креативних виявів,

особливостей сприйняття музичних творів, формування професійно важливих якостей для забезпечення атмосфери партнерства й співтворчості в музично-освітньому процесі як невід'ємних ознак гуманістичного підходу в підготовці фахівців, підґрунтям якого є здобутки гуманістичної музичної педагогіки, духовно-моральний потенціал творів музичного мистецтва.

Музична освіта – це процес і результат засвоєння музичних знань, умінь і навичок, що свідчать про відповідний рівень опанування музичними явищами в аналітично-теоретичному або практично-виконавському аспектах. Музична освіта функціонує у діалектичній взаємодії інституцій створення, накопичення музичного досвіду суспільства з процесами передачі та засвоєння цього досвіду майбутніми музичними фахівцями. Музичне навчання має на меті оволодіння такими знаннями, вміннями та навичками практичної музично-естетичної діяльності, які б відповідали певному рівню музичної освіти. Розглядаючи інноваційні процеси в музичній освіті, слід звернути увагу на те, що музика – це завжди творчість, відкриття, народження нового.

Музично-педагогічна освіта регулюється відповідними законодавчими актами держави (Закони України «Про освіту» «Про загальну середню освіту» «Про вищу освіту»), які визначають її зміст, основні принципи, цілі, пріоритети, умови, очікувані результати та інші найважливіші положення розвитку освіти в нашій країні. Стимулюючими факторами гуманізації музично-педагогічної освіти став аналітичний документ «Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в ХХІ столітті». У сучасній національній вищій музично-педагогічній освіті останніх років *пріоритетними тенденціями розвитку стають: гуманізація* (полягає в утвердженні людини як найвищої цінності, тобто особистісно орієнтоване навчання, стверджує створення нового зразка музично-педагогічної освіти, орієнтованої на особистість здобувача освіти); *фундаменталізація* (як пріоритет галузей і методів пізнання; забезпечує багатопрофільність, вихід у суміжні сфери, сприйнятливість до інновацій, здатність до продуктивної переробки інформації і творчого пошуку); *гуманітаризація* (покликана формувати духовність особистості, планетарне мислення, художню картину світу; самовизначення особистості в музичній культурі є стрижневою лінією гуманітаризації); *національна спрямованість* (полягає в органічному поєднанні музично-педагогічної освіти з історією і традиціями українського народу, у збереженні і збагаченні національних цінностей); *перехід від інформативних форм до активних методів музичного навчання* (передбачає використання наукового пошуку, проблемного підходу, активних методів навчання, мультимедійних технологій, інноваційних моделей, які активізують інтелектуальну діяльність); *створення умов для творчої самореалізації здобувачів освіти* (передбачає самоактуалізацію творчого підходу, дає можливість особистості пережити радість творчого досягнення); *органічне поєднання музичного навчання, виховання і розвитку* (сприяє формуванню цілісної, гармонійно розвиненої особистості); *відкритість системи музично-педагогічної освіти*.

Сучасна вища освіта активно використовує поняття «гуманізм» як найбільш актуальне і багатозначуще. Гуманістичні тенденції національної музично-педагогічної освіти спрямовують увагу педагогів на реалізацію взаємозв'язку музичного навчання, виховання та розвитку здобувача освіти, налагодження суб'єкт-суб'єктних взаємин між учасниками освітнього процесу. Розробляються науково обґрунтовані концепції, які за основну мету ставлять перебудову виховного процесу на основі особистісно

орієнтованого підходу. Усе більшого впливу на гуманістичне виховання майбутніх музичних фахівців набувають такі чинники діяльності педагогів відділення музичного мистецтва: стиль спілкування, індивідуальний підхід до здобувачів освіти, емоційність ведення занять, створення ситуацій успіху, творчість. Ці фактори широко висвітлюються в різноманітних наукових дослідженнях. Навчальний процес у закладі вищої освіти I–II рівня акредитації спрямований на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні. Фахова підготовка здобувачів освіти відділення музичного мистецтва має на меті набуття ними знань з основ наук спеціальності «Музичне мистецтво» та вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності, тобто формування широкого кола компетентностей. Курс на модернізацію змісту фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва визначає пріоритетність гуманістичного, культурологічного і компетентнісного підходів, оскільки саме вони найбільш повно сприяють цілісності й фундаменталізації освітнього процесу, уможливаючи досягнення гармонії у відносинах між особистістю і соціальною сферою буття.

Сучасна система вищої музично-педагогічної освіти покликана не лише розвивати інтелект майбутніх фахівців, підвищувати їх можливості, а й стимулювати їх самостійне навчання й розвиток, формувати інноваційний і креативний потенціал, приймати творчі рішення у нестандартних ситуаціях. Очевидно, що методи навчання потребують докорінних змін. Педагоги усвідомлюють, що пріоритет належить формуванню здатності майбутнього вчителя музичного мистецтва самостійно і творчо мислити, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності. Гуманізація освітнього процесу має на увазі використання новітніх технологій, активних методів навчання, які б формували мотиви навчально-пізнавальної діяльності, сприяли виявленню й розвитку творчого потенціалу здобувача освіти, самореалізації його особистості; включали в процес пізнання сфери емоцій, сприяли розвитку співробітництва. На нашу думку, найбільш доцільно та ефективно для активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх педагогів-музикантів використовувати метод ділової гри, аналіз конкретних ситуацій, ігрове художньо-творче проектування та стажування. Унікальним методом, який у процесі інструментально-виконавської підготовки майбутніх фахівців набуває особливого сенсу й змісту є *метод художньо-творчих проєктів*. Робота над проєктом займає тривалий час, але результат (презентація проєктів) може бути основою підсумкового заняття, наприклад, заняття-концерту. В основі проєкту може бути вивчення та інтерпретація здобувачем освіти музичних творів до концертного виконання на семестровому або державному іспиті з фаху. Використання у процесі навчання цього методу допомагає розкрити створення майбутнім педагогом-музикантом творчої роботи від задуму до втілення. Метод художньо-творчих проєктів спрямовується на формування й виявлення індивідуальної неповторності кожного здобувача освіти, міри його творчої спрямованості, музично-виконавського досвіду, самостійності, самореалізації і самовираження у різновидах інструментально-виконавської творчості й відповідно специфіці музично-виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва виявляється як у процесі духовного та виконавського, так і в процесі його проектування в контексті певної теми уроку, його змісту, передбачає володіння уміннями здійснювати інтегративні зв'язки, знаходити й використовувати цікавий матеріал, що уможливує різнобічно й цілісно

пізнати художнє явище та поняття. Метод художньо-творчих проєктів набуває особливої значущості, оскільки спрямовується на активізацію пізнавально-емоційної, особистісно-ціннісної та діяльнісної сфер здобувачів освіти, набуття ними художньо-інтерпретаційного досвіду в різних видах музично-виконавської діяльності й зорієнтований на творче практичне застосування музично-виконавських знань та вмінь й оволодіння новими. Отже, використання активних методів навчання в організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти у процесі музично-педагогічної підготовки допомагає залучити їх до активної діяльності під час занять та позаурочних заходів, а також створити такі психолого-педагогічні умови у навчанні, в яких майбутній педагог-музикант може найбільш повною мірою виразити себе як суб'єкт навчальної діяльності.

Гуманізація освітнього процесу на відділенні музичного мистецтва має своєю передумовою глибоке усвідомлення того, що кожен здобувач освіти виявляє себе як суб'єкт, а не об'єкт діяльності водночас у трьох різних іпостасях: по-перше, як носій певних індивідуально-психологічних властивостей; по-друге, як носій мови та культури; по-третє, як людина, що має певний загальноосвітній рівень. Саме врахування особливостей здобувачів освіти дозволяє послідовно здійснювати індивідуалізацію і диференціацію навчання, що на сучасному етапі розцінюються як дієві способи оптимізації освітнього процесу. Гуманізація процесу підготовки майбутніх педагогів-музикантів означає, насамперед, поступову трансформацію навчання у самонавчання, повну свободу суб'єкта навчальної діяльності у виборі параметрів усіх ланок цієї діяльності з метою постійного самовдосконалення, що виявляє себе у кількісному і якісному зростанні знань, а також навичок та умінь щодо їх придбання та використання. Гуманістичні тенденції зумовлюють зміни таких структурних компонентів системи освіти, як мета, зміст, форми і засоби освітньої діяльності. У більш розгорнутому варіанті аналізована тенденція включає такі складові, як: національна спрямованість освіти; відкритість системи освіти; перенесення акценту з навчальної діяльності викладача на діяльність здобувача освіти; перехід від репродуктивного навчання до продуктивного; самоствердження особистості за умов педагогічної підтримки; перетворення позицій педагога і майбутнього фахівця в особистісно рівноправні; творча спрямованість навчального процесу; перехід від регламентовано-контрольованих способів організації навчального процесу до активно-розвиваючих; наступність та неперервність освіти [9, с. 21–22].

Процес гуманізації навчання має дві взаємопов'язані парадигми: *гуманістичне навчання як спосіб спілкування викладача та здобувачів освіти і як принцип навчання й виховання*. Гуманізація принципу спілкування у процесі навчання сприяє покращенню цінностей самої освіти. Провідними стають не формальне засвоєння знань і навичок, а гуманність стосунків, свобода самовиявлення, культивування індивідуальності, самореалізація творчого потенціалу особистості. Відповідно до гуманістичного та особистісно-зорієнтованого характеру музично-педагогічної освіти виникає необхідність формування ціннісних орієнтацій майбутнього педагога-музиканта, оволодіння методами наукового пізнання, самопізнання, творчого мислення, навичок міжособистісного спілкування. Зміст навчання не зводиться лише до його навчального компоненту, а сам процес засвоєння знань стає психологічно комфортним для здобувача освіти. На нашу думку, необхідно створювати умови для варіативного вибору майбутніми педагогами-музикантами форм та методів навчання з огляду на максимальні можливості розвитку

їхнього потенціалу та стимулювання творчих здібностей, а також педагогів, з якими вони відчувають себе комфортно «на одній хвилі». Необхідно здійснювати освітній процес в атмосфері взаємодії, приязні, емоційної співдружності, проводити консультацію як «діалогу двох». Друга парадигма освіти як принцип навчання й виховання орієнтується на гуманізм як основу світоглядних установок. Сьогодні майже всі, осмислюючи життя, надають перевагу гуманізму як способу пізнання світу, визначенні місця людини у суспільстві. Філософія людяності у реальному житті проявляється у конкретних діях і вчинках. Адже для майбутнього педагога-музиканта поряд з професійними якостями важливим є вміння працювати з людьми, створювати в колективі мікроклімат поваги та взаємопідтримки.

Особливо важливим для організаційної структури освітнього процесу музично-педагогічних закладів вищої освіти I–II рівня акредитації є *індивідуальні форми організації навчання*. Саме вони, як вважають науковці, створюють оптимальні умови для виявлення і розвитку музичних здібностей, індивідуальних рис та особистісних даних здобувача освіти, його власного «мистецького потенціалу» і «мистецьких можливостей». Саме тому крім колективних форм навчання слід застосовувати індивідуальні. Так, фахові дисципліни в системі підготовки музичних педагогів мають специфіку, яка полягає в індивідуальній формі навчання. Із власного досвіду роботи необхідно зазначити, що зміст цих занять не вичерпується лише діяльністю, спрямованою на засвоєння спеціальних знань, умінь і навичок (виконавські, інтерпретаторські, імпровізаційні, технічні). Індивідуальне спілкування викладача із майбутнім педагогом-музикантом дає широкі можливості для знаходження індивідуального підходу до кожного здобувача освіти. Один із ефективних шляхів підвищення якості інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва полягає в розробленні та застосуванні для них особистісно орієнтованих методів навчання. Специфіка впровадження особистісно орієнтованого навчання в процесі інструментальної підготовки майбутнього музичного педагога обумовлюється індивідуальною формою занять здобувача освіти з викладачем та творчим характером результатів його навчальної діяльності. В той же час особистісно орієнтована педагогіка передбачає, що здобувач освіти не повинен бути залежним від методичних та художніх ідей викладача, а саме він є творцем власної навчальної діяльності. Методика особистісно орієнтованого навчання гри на музичному інструменті майбутнього педагога-музиканта передбачає дотримання таких педагогічних умов: узгодження змісту навчання з індивідуальними особливостями та музичними здібностями здобувача освіти; створення ситуацій успіху в його музично-навчальній діяльності; побудова процесу навчання на основі фахового діалогу між викладачем та майбутнім педагогом-музикантом; розвиток його творчої самостійності. Методика особистісно орієнтованого навчання гри на музичному інструменті майбутнього музичного педагога є дієвою та ефективною в сучасних умовах розвитку вищої музично-педагогічної освіти. Професійна компетентність майбутніх педагогів-музикантів є основою для їх самовдосконалення.

Отже, спираючись на висновки вчених, ми визначасмо гуманізацію підготовки фахівця спеціальності «Музичне мистецтво» як процес, що відображається у скерованості навчання та виховання на розвиток самобутньої особистості, його творчої індивідуальності засобами музичного мистецтва, здатної самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Це процес

формування стосунків поваги й довіри між усіма учасниками освітнього процесу, що сприятиме максимальній реалізації здобувачами освіти своїх задатків і здібностей, потреб і прагнень, виробленню на основі здобутих знань гуманістичних ціннісних орієнтацій і мотивів професійної діяльності, гуманних якостей і вмій співпраці й партнерства. Водночас це дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми гуманізації підготовки фахівців спеціальності «Музичне мистецтво» закладів вищої освіти I–II рівня акредитації. Перспективними напрямками подальших наукових пошуків є вивчення зарубіжного досвіду гуманізації професійної підготовки педагогів-музикантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беланова Р. А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США): монографія. Київ: Центр практичної філософії, 2001. 216 с.
2. Бондарчук Л. І., Федорчук Е. І. Методи активного навчання в курсі «Основи педагогічної майстерності». *Вища і середня педагогічна освіта*. Київ, 1993. № 16. С. 51–56.
3. Булатова Л. А. Гендерний аспект підготовки учителя. *Наукові праці*. Серія «Педагогічні науки». Київ, 2002. Вип. 2. С. 21.
4. Горбенко С. Пріоритетні напрямки розвитку сучасної музичної освіти. *Професійно-художня освіта України*. Черкаси: Черкас. ЦНТЕІ, 2007. Вип. IV. С. 19–25.
5. Огієнко О. І., Огієнко В. Г. Пріоритет особистісно-орієнтованих технологій навчання у парадигмі сучасної освіти. *Педагогічні науки*. Суми, 1999. С. 27–34.
6. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посібник. Київ: КУ ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
7. Пляченко Т. М. Зміст інструментально-методичної підготовки майбутнього вчителя музики. *Теоретично-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ: 2008. Вип. 11. С. 298–308.
8. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. Київ: ГІМН, 1998. 230 с.
9. Сидоренко О. Проблеми гуманізації та гуманітаризації в освітній реформі в Україні. *Вища освіта України*. 2010. № 2. С. 21–22.
10. Тинний В., Колечко В. Ідеї гуманізму в сучасній педагогіці. *Вища школа*. 2002. № 2. С. 70–75.

REFERENCES

1. Bielanova, R. A. (2001). Humanizatsiia ta humanitaryzatsiia osvity v klasychnykh universytetakh (Ukraine – USA). Kyiv: Tsentr praktychnoi filosofii. [in Ukrainian].
2. Bondarchuk, L. I., Fedorchuk, E. I. (1993). Metody aktyvnoho navchannia v kursy «Osnovy pedahohichnoi maisternosti». *Vyshcha i serednia pedagogichna osvita*, 16, 51–56 [in Ukrainian].
3. Bulatova, L. A. (2002). Hendernyi aspekt pidhotovky uchytelia. *Scientific works. Ser. «Pedahohichni nauky»*, issue 2, 21 [in Ukrainian].
4. Horbenko, S. (2007). Priorytetni napriamky rozvytku suchasnoi muzychnoi osvity. *Profesiino-khudozhnia osvita Ukrainy: collection of scientific works, issue IV*, 19–25 [in Ukrainian].
5. Ohienko, O. I., Ohienko, V. H. (1999). Priorytet osobystisno-orientovanykh tekhnolohii navchannia u paradyhmi suchasnoi osvity. *Pedahohichni nauky: collection of scientific works*. Sumy, 27–34 [in Ukrainian].
6. Oleksiuk, O. M. (2013). Muzychna pedahohika: tutorial. Kyiv: KU im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
7. Pliachenko, T. M. (2008). Zmist instrumentalno-metodychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky. *Teoretychno-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: collection of scientific works, issue 11*, 298–308 [in Ukrainian].
8. Rudnytska, O. P. Muzyka i kultura osobystosti: problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Kyiv: HIMN, 1998 [in Ukrainian].
9. Sydorenko, O. (2010). Problemy humanizatsii ta humanitaryzatsii v osvitnii reformi v Ukraini. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 2, 21–22 [in Ukrainian].
10. Tynnyi, V., Kolehko, V. (2002). Idei humanizmu v suchasni pedahohitsi. *Vyshcha shkola: scientific and practical edition*, 2, 70–75 [in Ukrainian].